

ZADNJA IZMENA

Pawel Huelle

Mali David Weiser

(odlomki)

Kako se je to zgodilo, kako je do tega prišlo, da smo mi trije stali v kabinetu direktorja šole, s polno glavo zloveščih besed: "zapisnik", "zaslišanje", "priseči", kako, da smo kar tako, na vsem lepem, iz običajnih učencev in otrok, prvič v življenju, postali obtoženci, kako neki se jim je posrečilo, da so povezni na nas to odraslost – tega pravzaprav še danes ne vem. /.../

– Vsak od vas pripoveduje nekaj popolnoma drugega, je kričal direktor. /.../ Uniformiranec pa mu je segal v besedo: To je preretsna zadeva za šale, šale so se končale včeraj, danes pa je treba s celo golo resnico na dan!

Sicer res nismo vedeli, kakšna je gola resnica, ampak nihče vendar ni lagal, govorili smo pač samo to, kar so hoteli slišati od nas. /.../

– Človek vendar ne more izginiti brez sledu, je kričal tisti v uniformi. /.../

/.../ Kako se je torej zgodilo, da smo spoznali Weiserja?

Če ima karkoli svoj začetek, potem je tedaj to gotovo bil dan rešnjega telesa, tistega leta izredno pozno v koledarju. V prahu in vročini junijskega dopoldneva smo se pomikali v procesiji, med nami in župnikom Dudakom so bili ministrantje in novopečeni obhajanci iz tretjega razreda, in peli smo, kot vsi: Pozdravljen, Jezus, sin Mari-je, ti pravi Bog svete hosti-je, ne da bi skrivali, kako občudujoče buljimo v kadijnico. Ker najvažnejša je bila kadijnica, ne hostija, ne svete podobe Matere božje in Boga, ki se je učlovečil bil, ne leseni kipi, ki so jih nosili člani bratovščine rožnega venca v posebnih nosilnicah, ne prapori in trakovi, ki so jih držale roke v belih rokavicah, ampak prav kadijnica, zibajoča se gor in dol, v levo in desno in izpuščajoča sive oblačke dima, kadijnica iz zlate pločevine, na debeli verigi enake barve, in vonj kadila, ki je dražil nosnice, pa bil obenem čudno medel in blag. Ti oblački so se v

negibnem zraku še dolgo zadrževali, ne da bi spremenili obliko, mi pa smo hiteli, stopajoč tistim pred nami na pete, samo da bi jih zgrabili, preden se razblinijo v nič.

In prav tedaj smo zagledali Weiserja prvič v zanj značilni vlogi, v vlogi, ki si jo je sam izbral in jo nam vsem vsilil, tega pa seveda nismo mogli vedeti. Tik pred oltarjem, ki so ga vsako leto postavili zraven naše hiše, je župnik Dudak mogočno zavihtel kadirnico in izpustil čudovit oblak, na katerega smo napeto, drhte čakali. Ko pa se je sivi dim polegel, smo zagledali Weiserja, kako stoji na vzpetinici po levi strani oltarja in si vse ogleduje, ne da bi skrival svojo ponosno držo. To je bila drža generala, ki sprejema defilado. Res, Weiser je stal na vzpetinici in gledal tako, kot da je vse, petje, prapori, podobe, bratovščine in trakovi, pripravljeno posebej zanj, kot da je on edini razlog, zaradi katerega se ljudje pomikajo po ulicah naše četrti v zateglimi pesmimi na ustih. Danes čisto jasno vem, da je bil Weiser vedno tak in da se je takrat, ko se je polegel kadirnični dim, samo prvič odkril, nam prvič razodel svoj pravi obraz. Sicer pa to ni dolgo trajalo. Ko se je zabisala zadnja vonjiva meglica in so zamrle besede pesmi, ki jo je bil intoniral župnik Dudak s piskajočim glasom, množica pa se pomaknila naprej proti cerkvi, je Weiser izginil z vzpetine in nas ni nič več spremljal. Saj – kateri general pa gre za četami, ko je njihov pregled končan?

Do konca šolskega leta so ostali le še dnevi, šteti na prstih, junij se je razdivjal z vročino in vsako jutro so nas skoz odprto okno budili ptičji glasovi, oznanjujoči, da je poletje neomajno zavladovalo. Weiser je spet postal tisti plahi Weiser, ki si samo od daleč ogleduje naše vreščanja polne igre in zabave. Ampak nekaj se je že spremenilo, zdaj smo v njegovem pogledu čutili oddaljenost, tako prenikavo in žgočo, kot nekakšen pogled skrivnega očesa, tehtajoč vse in vsakogar. Mogoče podzavestno nismo mogli prenesti takega pogleda, kdove, dovolj, da smo ga ob dnevu razdelitve spričeval iz verouka zagledali spet tako kot za rešnje telo ali v podobnem položaju. Župnišče bratov vstajenja je, tako kot vsa naša četrt, ležalo ob gozdu, in ko je župnik Dudak končal z molitvami in blagohotnimi napotki, najbolj vnetim že razdal podobice in ko smo v rokah že držali spričevala, natisnjena tako lepo na kredastem papirju, se je začel tisti nori tek v gozd, po prve trenutke res pravih počitnic, kajti šolo smo končali že prejšnjega dne, in zdaj ni bilo pred nami nič razen dveh mesecev čudovite prostosti. Tekli smo vsi skupaj, kot trop, vrešče, suvajoč se s komolci. Nič, se je zdelo, ne more ustaviti te naravne sile, nič, razen hladnega Weiserjevega pogleda, on pa je stal naslonjen na macesnovo deblo, kot da bi tu čakal posebej na nas. Mogoče nekaj minut, mogoče od zmeraj. Tega nismo vedeli, ne takrat ne pozneje, v direktorjevem kabinetu in tajništvu tik ob njem, ko smo čakali na nadaljnja zasišanja, niti zdaj, ko pišem te besede in ko Šimek živi v popolnoma drugem mestu in so Petra leta 1970 ubili na cesti, Elka pa se je preselila v Nemčijo in se od tam sploh ne oglasi. Ker prav lahko, da je Weiser čakal na nas od samega začetka in da je prav to tisto najbolj bistveno v zgodbi, ki jo tu pripovedujem brez vseh olepšav.

Torej je stal tam in gledal, res, samo to, tako bi se zdelo – samo to. Pa vendar je zaustavil bližajoči se val prepotenih teles in vreščečih grl, zaustavil na sebi in odrinil,

za hip, za tisti kratki trenutek, v katerem se elementarna sila umakne, da bi udarila ponovno s podvojeno močjo. Weiser David hu-hu, ne hodi k verouku, se je zaslislalo nekje od zadaj, spredaj pa so to geslo povzeli v nekoliko spremenjeni obliki: Weiser David hu, to je Žid, čifut! In šele zdaj, ko je bilo to izgovorjeno, smo začutili do njega navadno mržnjo, ki je rasla v sovraštvo, za to, ker nikoli ni hodil z nami, nikoli ni spadal k nam, pa tudi za tisti pogled rahlo izbuljenih oči, ki nam je jasno dajal vedeti, da se mi razlikujemo od njega in ne on od nas. Šimek se je prerinil naprej in obstal pred njim iz oči v oči.

- Ti, Weiser, pa zakaj pravzaprav ne hodiš z nami k verouku? in vprašanje je obviselo med nami in zahtevalo takojšnjega odgovora. On je molčal in se samo smehljaj - takrat smo mislili: bedasto in nesramno - in tako so od zadaj začeli mrmrati, da mu je treba obdelati grbo. To je pomenilo, da se je takemu prestopniku, vrženemu v travo, s pestmi in koleno mečkalo ramena, in že smo videli njegov beli, razgaljeni hrbet, že je njegova srajca zafrfotala po zraku, od rok do rok, ko je v krog biričev izvajalcev sodbe nenadoma skočila Elka, z žarečimi očmi, in med razdeljevanjem brca na levo in desno kričala: Pustite ga pri miru, dajte mu mir! In ko to ni bilo dovolj, se je lotila enega od eksekutorjev z nohti in mu pustila na obrazu dolge črte in kar naenkrat so se začele spreminjati v rdeče brazde. Umaknili smo se od Weiserja, nekdo mu je celo podal zmečkano srajco, on pa si jo je brez besed oblačil, kot da ni bilo nič. Šele čez trenutek smo dojeli, da to ni poniževalo njega, temveč nas, on je ostajal on, ves čas enak, in nas je lahko gledal kot za rešnje telo, mirno, hladno, brez strasti, oddaljeno. Kaj takega je težko prenesti in zato je Šimek, ko je Weiser odhajal vzdolž bujno zarasle cerkvene ograje, kar naenkrat vrgel kamen za njim, medtem ko je kričal: Weiser David, hu, to je Žid, čifut. Drugi so ga posnemali, prav tako kričali in prav tako metali kamenje. Ampak on se ni obrnil niti ni stopil hitreje, odhajal je s tisto svojo ponosno držo, nam pa puščal nemočen sram. Elka je stekla za njim in tako smo nehali metati kamne. To je bilo naše prvo bližje srečanje z Weiserjem, njegova smrtno bela ramena, zmečkana karirasta srajca in pa - kot sem že omenil - neznosni pogled, ki nas je bil prvič zadel za rešnje telo, ko se je razkadil oblaček iz zlate kadilnice župnika Dudaka.

Ali je bilo to navadno naključje? Ali se je Weiser znašel pred župniščem po lastni volji, tako kot za rešnje telo na vzpetinici zraven oltarja? In če ne, kakšna moč mu je to ukazala, zakaj je sklenil, da se nam bo prikazal prav na tak način? Zaradi teh vprašanj dolgo nisem mogel zaspati, takrat, po končanem zasliševanju, in mnogo let pozneje, ko sem postal nekdo čisto drug. In če obstaja kak odgovor, je lahko samo ta, da prav zato, ker ga ni, polnim te liste papirja, ne da bi bil o čemerkoli do konca prepričan. Pisma, ki jih vsako leto pošiljam v Mannheim v upanju, da bi se pojasnile še nekatere druge stvari v zvezi s tistimi dogodki in z Weiserjem, ostajajo brez odgovora. Najprej sem mislil, da Elka, odkar je postala Nemka, noče od tod prav nobenih novic, nobenih spominov, ki bi jo lahko vrgli iz njenega novega, tj. nemškega ravnotežja. Ampak zdaj ne mislim več tako oziroma nisem več čisto prepričan. Med

njo in Weiserjem je bilo nekaj, česar nikoli nismo mogli razumeti, nekaj, kar ju je povezovalo na prečuden način in česar nikakor ne moremo označiti kot otroško fascinacijo s spolom ali kar je še podobnih terminov, ki bi jih sodobni psiholog imel polna usta. Njen trmasti molk je nekaj več kot samo odpor do rojstnega kraja.

/.../

/... v zalivu so se pojavile ogromne množice mrtvih rib in dečkom onemogočile kopanje – op. prev./

Nič hujšega se nam ne bi moglo zgoditi, ampak ko sem premišljeval o tem, medtem ko sem v tajništvu naše šole čakal na vrsto pri zaslišanju in tuhtal, kaj neki naj M-skemu tokrat povem, sem že takrat zaslutil, da to ni moglo biti naključje. In če bi celo bilo, pa nikakor ne navadno. Brez tega nam nikoli ne bi prišlo na misel, da bi Weiserja zasledovali, nikoli se ne bi podali za njim čez Bukov hrib in staro strelišče in on nam nikoli ne bi dovolil, da bi se približali njegovemu življenju. Ampak prehitavam dogodke, ta zgodba, kot vsaka prava zgodba, pa mora imeti svoj red. /.../

Naslednjega dne se je Weiser zmenil z nami pred glavnim vhodom živalskega vrta v Oljčnem. Koliko je bilo to načrtovano, koliko pa je izhajalo iz včerajšnjega dogodka /.../? Ničesar ne vem za gotovo. Sicer pa – kakšno besedo uporabljam – zmenil? On nam je to srečanje preprosto določil, kot plemiški vladar svojim vazalom. /.../

/.../ Ampak to ni bil konec našega dneva skupaj z Weiserjem /... potem, ko je v živalskem vrtu ukrotil črnega panterja – op. prev./, pokazal nam je drugo pot domov. /.../ To je bila pot po Dolini radosti navzgor /.../, bila je planota in njene trave do kolen /.../, bile so globeli in razpokline v senci bukovih krošenj in bila je ozka peščena pot skozi borov gozd, ki se je tu pa tam mešal z brezovimi otočki in leskovim goščavjem. Zdaj to zveni kot pesniško vzdihovanje po izgubljenem rajju, ampak ko nam je Weiser ob izviru pokazal, kje je Friderik Veliki počival na lovu, ali ko so na jasi, polni sonca, zatopotale preplašene srne, ali pa ko smo si mašili v usta polna prgišča sladkih malin – takrat je to bil za nas resnično spet najdeni raj, daleč od mesta, ki je privlačil in vabil, kot v sončni pripeki vabi mračni hlad katedrale. Weiser je šel pred nami in govoril Elki, pravzaprav pa nam – o, tu sem pozimi prihajajo merjasci, ali pa – o, tam se gre v Matemblevo, ali pa – o, tu je največje mravljišče rdečih mravelj, z lobanjo zajca v sredi. S posebnim veseljem je kazal mesta, kjer so gozd sekali okopi iz zadnje vojne in je na podoben način pojasnjeval – o, to je lijak od izstreljene mine, ali pa – o, to je bil izkop za pod avto, vse to smo poslušali z odprtimi usti. /.../ In čeprav sem hodil pozneje po tej poti v obe smeri, sam ali v družbi, poleti ali pozimi /.../, se nikoli nisem mogel spomniti, ali nam je Weiser, ko nas je tako vodil domov, vse to kazal z roko ali pa je držal v njej grčavo palico. /.../ Ker saj smo se vendar vračali domov in on nas je vodil, kot da smo od tega dne njegovo ljudstvo.

/.../

/.../ Weiser je ob vsakem razstreljevanju nabojem dodajal barvne substance, in ko je detonacija parala zemljo, se je v zrak vedno dvigal nekakšen barvni curek. /.../ Naslednja eksplozija, bolje: naslednji Weiserjev nastop je bil kak teden pozneje in se

je popolnoma razlikoval od prvega. /.../ Weiserja niso zadovoljevale preproste, nekomplcirane povezave, vsakokrat je težil k vedno bolj rafiniranim učinkom. /.../ Kaj smo zagledali? Če bi rekel, da francosko zastavo, se ne bi zlagal, ampak tudi ne bi povedal resnice. Če bi napisal, da je to spominjalo na tri raznobarvne stebre, ki so se sukali ob sebi navzgor, tudi ne bi bilo popolnoma jasno niti ne bi posredovalo bistva. Ali pa je sploh mogoče posredovati bistvo? Bojim se, da ne, in zato vendar ne pišem knjige, o kateri mislim, da bi jo bilo treba že zdavnaj napisati. Tako kot knjigo o Petru in tistem decembru, ko so nad mestom letali helikopterji, ali pa o naših očetih, ki so se na plačilni dan skoraj vedno napili in kot gospod Korotek preklinjali Boga, da vse to dovoljuje. /.../

/.../

- Živim zato, da bi pisal, in mislim, da je ne glede na okoliščine treba posvetiti svoje življenje temu, da bi se pojasnilo tako kaos kot red.

Ne spominjam se več, kdo je to rekel. In čeprav je prvi del tega stavka kičast in čeprav sploh ne živim zato, da bi pisal, je ta drugi del nekako pomembnejši zdaj, ko polnim te liste papirja v upanju, da bom končno razumel to, česar ne morem razumeti, in končno zagledal to, česar prej nisem. Da bom razdelil kaos od reda ali pa da se bo v kaosu prikazal kak drug, popolnoma neznan red. Za to gre, ja. Zato je v tem toliko sprepletenih niti. Zato tudi ne bom zamenjal besede, ki sem jo že napisal, z nobeno drugo, pa četudi bi bolje zvenela.

/.../

- Pridite malo prej, ker danes bo piknik, je rekla veselo.
 - Tja, kamor vedno?
 - Tja, ja, in že je stekla za Weiserjem. /.../

Ko je bilo vse že pripravljeno, je iz košare izvlekla hlebec kruha in nož. Dala je to Weiserju in on je rezal široke zagozde in jih izročal vsakemu po vrsti v krogu. /.../ Jaz pa sem vprašal Elko, čemu na čast je ta piknik, saj prej ni o tem nič govorila.

- Ali ste trdodučneži, se je smejala z veвериčimi zobmi, to je vendar slovo od počitnic! /.../

/.../

Kako je torej bilo na koncu? Ne, ne na koncu tega dne niti ne cele zgodbe, ker ta zgodba nima nobenega konca, sprašujem se, kako je bilo na koncu preiskave, tri minute pred polnočjo, ko so že bili zaslišali Petra in ko nas je M-ski vse tri poklical v kabinet? Stali smo pred direktorjevo pisalno mizo, za nami je bil šolski sluga, v zraku, ki je bil siv od dima, se je razširjal vonj po potu, za okni je škrebil septembrski dež, mi pa smo drug za drugim z miličnikovim rumenim kemičnim svinčnikom podpisovali izjave in osnutek zapisnika, podpisovali dvakrat s kopijo, se pravi, da je vsak od nas pustil tam štiri svoje podpise kot potrdilo dognane verzije dogodkov. Videli smo zadnjo eksplozijo v dolinici za streliščem. Weiserja in Elko je raztrgalo na koščke, žal razen krajca njene rdeče oblekice, ki smo ga iz strahu sežgali še istega večera v kamnolomu, ni ostalo nič drugega. /.../

Direktor je vstal in si zapel suknjič, sluga je stresal cigaretno ogorke iz pepelnika v koš. Res, v tem trenutku bi M-ski prav gotovo povedal kakšno zlato misel, kot da je na šolski akademiji, recimo, kdor se resnice ne boji, se ničesar ne boji, nedvomno bi izustil kaj podobnega, ampak zunaj se je po vratih razleglo nekakšno divje udrihanje in nekdo se je strašno drl in se trudil, da bi prekričal dež: Odprite, odprite, takoj odprite! /.../

Ja, našli so Elko nad ribnikom, tam, kjer se potok že za predorom na široko razlije med gosto trstičevje. Živa je, čeprav je za zdaj še vedno v nezavesti. /.../

Vendar preiskave niso obnovili, ne v ponedeljek ne nikoli pozneje. Kajti Elka se ni potem, ko se je zbudila iz nezavesti in so jo spraševali, ničesar spominjala, ne kje stanuje ne kako ji je ime. To so razlagali s šokom in čakali, da bi se ji izboljšalo. Po treh tednih je že vedela, kje stanuje, ampak trdila je, da je fant in da se imenuje Weiser. /.../ Šele na začetku oktobra je prišla malo k sebi, ampak o tistem še naprej ni povedala niti besedice, molčala je kot grob. /.../ Preiskovalnemu sodniku smo povedali, da nobenega pogreba oblekice seveda ni bilo. V dolinici sta onadva po eksploziji odšla navzgor in to je bilo zadnjič, da smo ju videli. /.../ Je to vse? Vse, ko ne bi bilo tistega dne nad Stryžo, ko pritečemo ravnokar k potoku; Elka obrne glavo k nam in nam kliče: Hej, kaj nam res morate preplašiti vse ribe? /.../

/.../

Stal sem ob betonskem oboku in se opiral nanj z dlanmi, videl sem sklonjeno Elkino postavico, šla je za Weiserjem, in slišal sem njune vedno tišje glasove pa oddaljujoče se čofotanje, pomešano s šumom tekoče vode. /.../ Koliko časa je lahko to trajalo? Ne mislim na prehod na drugo stran, sprašujem, koliko časa je lahko preteklo do trenutka, ko sem nad glavo zaslišal Petrov krik: Kaj je to, kam sta izginila? Šimek je trdil, da dobrih osem do deset minut, ampak niti takrat in še toliko manj zdaj, ko to pišem, ne bi mogel reči, koliko časa je to trajalo. Peter je čakal na drugi strani, čakal in štel, štel in čakal, dokler se ni naveličal in je šel gledat v predor. Ni ju videl in je pomislil, da sta se gotovo obrnila nazaj. /.../

Ampak ni ju bilo, ne s te ne z one strani nasipa. S Šimkom sva več kot uro brodira v predoru, pretrkala vsak kamen, vsako opeko, vsak delček cementa.

- Weiser, sem kričal, Weiser, to je prepametna šala, kje sta? Ampak razen šumenja vode in bobnečega odmeva ni bilo ničesar slišati. /.../

/.../

/.../ - Kaj pa Weiser?

- Kaj - Weiser?

- /.../ Kje je on zdaj?

- Napisal si in ne veš?

- Vem več, kot sem vedel, ampak ne vsega. Zato prihajam k tebi. Moram spoznati resnico. /.../ Kaj se je zgodilo z njim?

- Tako ali tako se že predolgo pogovarjava.

- Kaj se je zgodilo z njim? Zakaj nič ne rečeš? Peter, zakaj mi nič več ne

odgovarjaš?

Ja. Spet boš šel po tisti isti poti od pokopališča najprej navzdol, potem navzgor in potem še enkrat navzdol. Obstal boš nad potokom, tam, kjer izginja pod nizko obokani predor. Stopil boš v mrzlo vodo in se ustavil v sami vhodni odprtini, z dlanmi se boš oprl ob vlažni beton. Zajel boš sapo in zakričal kot v gorah:

- Weiser! Odgovoril ti bo odmev, dva pridrušena zloga in nič več. Ob cementnih opornikih bo šumela prav ista voda kot pred leti, in ko ne bi bilo oblačnega neba, bi pomislil, da je zdaj tedaj.

- Weiser! boš zakričal, Weiser, vem, da si tam! /.../

- Weiser, baraba, pridi ven, boš kričal vedno glasneje, me slišiš? Glavo boš vtaknil v temno odprtino in - vedno globlje v vodi - se boš pomikal naprej po kolenih, po mulju, med sluzastimi bilkami in kamni, proti vedno svetlejši točki na drugi strani.

- Weiser, boš kričal, ne vleci me za nos, ti prekleta baraba, vem, da si tu! Bobneči glasovi se bodo razlegli nad tabo, kot da zgoraj nad tabo udarja boben lokomotive, ampak nihče ne bo odgovoril na tvoj klic. Končno boš stopil iz predora. Voda bo tekla s tebe, ves blaten boš sedel na rob potoka, in drgetajoč od mraza, se boš spomnil besed tiste pesmice: Weiser David, hu-hu, ne hodi k verouku! Pogledal boš v nebo, kjer bodo izza svinčenih oblakov brneli motorji nevidnega letala. In namesto da bi karkoli rekel, namesto da bi psoval in preklinjal, boš pomislil, da je vse, kar so videle tvoje oči, in vse, česar so se dotikale tvoje roke, že zdavnaj razpadlo v prah in pepel. Gledal boš predse topo, nepremično in ne boš slišal več ne vode ne vetra, ki se ti bo zaganjal v zlepljene lase.

Gdansk 1984

Prevedla in spremno opombo napisala Katarina Šalamun-Biedrzycka

Zadnja leta sprejemajo v zahodni Evropi in Ameriki poljsko književnost z izredno pozornostjo in naklonjenostjo (prisluženo prvotno pač na političnem področju). Predvsem za nekatere pesnike je to "zlati obdobje" svetovnega uveljavljanja (za Herberta, Wata, Zagajewskega - res pa je, da je povsod - s prevodi ali podporo - imel tudi Mifosz prste vmes). Za prozaike je te sprejemalne odprtosti nekoliko manj (razen v Nemčiji, kjer je poljska proza že od nekaj popularna). Zato je treba toliko bolj opozoriti na velik uspeh mlajšega poljskega avtorja *Pavla Huelleja*, rojenega leta 1957 (njegovi predniki so bili iz Galicije, sam pa živi v Gdanku, kjer je končal polonistiko). Njegova knjiga *Weiser Dawidek*, izšla leta 1987, je že na Poljskem vzbudila zelo veliko pozornost (avtorja so primerjali z Grassom in Márquezom), potem pa so jo prevedli v nemščino, francoščino, angleščino, italijanščino, španščino, norveščino, švedščino... V tej pripovedi, ki ima zelo premišljeno kompozicijo (uokvirjeno v poročilo o preiskavi), se avtobiografski motivi iz mladosti (čeprav je glavno dogajanje postavljeno v leto avtorjevega rojstva) mešajo z elementi fantastike, vse pa se vrti okrog skrivnostne osebe, enajstletnega dečka Davida, ki je nekaj izjemnega, posebnega (in zato preganjanega). Ta v skupnici vrstnikov nenadoma zavzame mesto oboževanega voditelja, skorajda Učenika (v duhu

zadnje večerje je predstavljen tudi prevedeni odlomek), zna delati čudeže (čeprav se vsako njegovo dejavnost da tudi racionalno razložiti - levitira itd.), na koncu opisovanega poletja pa skrivnostno izgine, potem ko v pripovedovalcu in njegovih tovariših zapusti spomin na najlepše obdobje njihovega življenja, predvsem pa občutje za vedno nepotešenega hrepenenja.

Pripovedovalec bi si rad razjasnil ta svoja občutja, zelo ga zaposluje problem resnice, ker iz preteklosti ve, da je za človeka največja sreča, če občuti neposredni stik z njo, gre le za to, da ima lahko zelo različne, ne vedno takoj razpoznavne oblike (lepote, skladja v vdanosti, so-bivanja, odkrivanja skrivnosti...).

Drugi problem, okrog katerega se sučejo pripovedovalčevi napol esejistični vrinki, je premišljevanje o naključju, povsod pa je treba poudariti avtorjev diskretni humor in občutek za (avto)distanco.

Vse pripovedovanje je, čeprav večidel izmišljeno, neverjetno doživeto, natančno v vseh podrobnostih, vseskoz prežeto z neznansko nostalgijo in željo po nekdanjem trajanju v stanju otroške blaženosti (tj. v neposrednem stiku z življenjem in idealom). Ob tem pa spoznavamo čisto realistično prikazovano življenje staršev opisovanih otroških junakov in ideološko barvo časa (predvsem posiljevanje z njo, to pa po protagonistih steče kot "voda po gosi"). Ampak pri vsej konkretnosti opisovanega časa je avtorju le najvažnejše nenehno vrtanje po vzrokih, zakaj je naš ideal nekoč lahko bil ideal, danes pa je vse drugače. (Tu se izrecno, čeprav zabrisano, vriva tudi poznejše politično dogajanje - prijatelj Peter, s katerim se pripovedovalec pogovarja na pokopališču, je padel v Gdansk leta 1970, v vstaji poljskih delavcev, ko je izgubilo življenje nekaj tisoč ljudi.)

Avtor ima odlično razvito domišljijo in uporablja jo zato, da z njeno pomočjo izstopa iz sebe v nekaj, s čimer se popolnoma identificira, obenem pa se niti za hip ne neha zavedati, da je to samo igra. Mogoče od tod to občutje lahkotnosti, privzdignjenosti, svetlobe, pa čeprav sumimo, da je bila drago odkupljena in da ves čas obstaja nevarnost, da njenega nosilca omenjena dvojnost raztrga. O tem se nekaj malega govori samo na koncu, pa še tam zastrto, simbolično. Nasploh v vsakem prizoru slutimo večpomenskost, seveda ne v smislu alegoričnosti, marveč možnosti prodiranja v vedno globlje plasti.

Obe plati - plastičnost v prikazovanju konkretnosti in možnost pogleda na drugo stran - sta verjetno vzrok za tolikšno zanimanje po svetu. Lahko da bo zahodnim založbam sledila tudi kakšna slovenska, za zdaj pa predstavljamo nekaj odlomkov z začetka in konca te knjige.